

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΕΛΛΗΣ - ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΗΣ

Σάρλιτζα Πάλλας

μυθιστόρημα

ΕΝΑ

«ΚΑΝΕ ΚΟΥΡΑΓΙΟ, κοπέλα μου, να σε σώσω πασχίζω...»

«Βουλιάζω, δε βαστώ άλλο...»

«Κρατήσου, δυο απλωτές μάς χωρίζουν».

«Με πνίγει το κύμα...»

«Φτάνω...»

«Πού είσαι;»

«Πίσω σου, κολυμπώ».

«Βυθίζομαι...»

«Μάζωξε τις δυνάμεις σου».

«Απόκαμα...»

«Μην τα παρατάς!»

«Άσε με στο ριζικό μου...»

Ακουγόταν ξέπνοη η ανάσα της, αλλά το κύμα τη σκέπασε και χάθηκε στον ταραγμένο γυαλό. Ο Άλκης αλάλιαξε. Μέσα από τα χέρια του να χαθεί το κορίτσι! Δυο απλωτές τούς χώριζαν! Βούτηξε και ψαχούλεψε τα σκιερά νερά με τα χέρια του, κρατώντας την ανάσα του όσο άντεχε. Ξαναβούτηξε κι άλλες φορές, μέχρι που μπούκωσαν τα πλεμόνια του. Τίποτα. Λες και τη ρούφηξε η θάλασσα.

Το μπογάζι φρέσκαρε και τον ξέσερνε πέρα δώθε, ενώ μοχθούσε επίμονα να επιπλεύσει, στο ίδιο όμως σημείο μη και χάσει το στίγμα της. Ευελπιστούσε μπας και την εντο-

πίσει στο φευγαλέο φώτισμα από τον προβολέα κάποιου πολεμικού συμμαχικού πλοίου, από εκείνα που ναυλοχούσαν στο φискаρισμένο λιμάνι της Σμύρνης και κάθε τόσο σκορπούσαν τις φωτεινές δέσμες τους στην κοσμοχαλασιά της προκυμαίας. Έφαξε απορημένος ολόγυρα – όμως, πουθενά. Την έχασε μέσα από τα χέρια του. Η φωνή της μαρτυρούσε πως ήταν νέα. Κρίμα κι άδικο. Κι ωστόσο, λίγα μέτρα παραπέρα, στην προβλήτα της ιωνικής πρωτεύουσας, η ζωή δεν κόστιζε γρόσι. Κόντευε να κρεπάρει από το κασαβέτι – οι φανατισμένοι Τσέτες χτυπούσαν με μίσος τους Γιαουρήδες στο κεφάλι με το γιαταγάνι τους ή ατίμαζαν όσα ανήλικα κοπελούδια συντύχαιναν στο διάβα τους.

Ένωσε τύψεις, Έμπειρος κολυμβητής, αθλητής του Γυμναστικού Ομίλου «Πανιώνιος»¹ και δεν πρόλαβε να την τραβήξει από το μαλλί και να την κουμαντάρει! Να τη σούρει στη μεριά των πλοίων, λίγες οργιές παραπέρα! Εκεί σίγουρα θα έβρισκαν ασφαλές καταφύγιο. Συμμαχικά καράβια ήταν, τι διάβολο! Θα τους έσωζαν και θα τους έπαιρναν μαζί τους στον δρόμο προς τη σωτηρία, μακριά από την κόλαση της φωτιάς και της θηριωδίας που κυριαρχούσε στην παραλία της Σμύρνης. Άλλωστε, με αυτή την προσδοκία συνέχισε να κολυμπά ακόμα κι όταν αναποδογύρισε η παραφορτωμένη βάρκα, στην οποία είχε σαλτάρει από το μουράγιο απρόσκλητος, για να γλιτώσει το μακελιό της προκυμαίας. Φευγιά, ο μοναδικός τρόπος για να σωθεί, ακόμα και σε πλεούμενη σανίδα αφού κανένα επιβατηγό πλοίο,

¹ Οι σύλλογοι της Σμύρνης «Ορφεύς» και «Γυμνάσιον» ενώθηκαν το 1898 και δημιούργησαν έναν ενιαίο σύλλογο με τον τίτλο «Πανιώνιος Γυμναστικός Σύλλογος Σμύρνης», που το 1901 διοργάνωσε τους πρώτους σχολικούς αγώνες και πρωτοστάτησε ώστε η γυμναστική να γίνει υποχρεωτικό μάθημα στα σχολεία, ίδρυσε δε και την πρώτη σχολή γυμναστών.

από εκείνα που μπαρκάρανε για τις απέναντι ελληνικές ακτές, δεν είχε απομείνει.

Κι ενώ περνούσαν κοπαδιαστά από τον νου του μαύρες σκέψεις, ο προβολέας ενός πολεμικού πλοίου, που είχε ριγμένες τις φωτόλουστες δέσμες του στην προκυμαία για ν' απολαμβάνουν οι επιβάτες του το φρικαλέο θέαμα, έφεξε καταπάνω του και καταύγασε στιγμιαία την περιοχή. Του φάνηκε πως λίγα μέτρα πιο κει ξάσπριζε στη σκοτεινιά ένα μαντζαφλάρι και, πάνω του, γαντζωμένο ένα χέρι. Έσπευσε κατά κει και άρπαξε από τον καρπό τον ξεθεωμένο ναυαγό που, με το κεφάλι μισοβουτηγμένο στο νερό, δεινοπαθούσε να ξεφύγει από τον πνιγμό του. Ξερνούσε νερό και πάλευε να ανασάνει. Ήτανε μάλλον η ίδια κοπέλα.

«Σώσε με, άνθρωπέ μου, απόκαμα» πρόφερε ασθμαίνοντας.

«Καλά, σε κατάπιε η θάλασσα και σ' έχασα;»

«Άσε τις κουβέντες και πιάσε με».

«Σε γράπωσα, μη σκιάζεσαι. Κρατήσου όμως γερά αποκεί που είσαι γαντζωμένη».

Η κοπέλα έβγαλε έναν σπαραξικάρδιο αναστεναγμό κι έσκουξε: «Τράβα με αποδώ, δεν αντέχω αυτό που ζω, φέρε το χέρι σου, σε ικετεύω!»

Ο Άλκης, για να σιγουρευτεί, ρώτησε: «Εσύ, κορίτσι μου, δεν είσαι που λίγο πριν...»

«Εγώ είμαι που να μην έσωνα... Δώσε μου το χέρι σου να κρατηθώ».

«Γράπωσε γερά το μαραφέτι που βαστάς, ν' αντέξεις. Το κύμα είναι κόντρα και ο αγέρας μάς παίρνει σβάρνα. Χρειαζόμαστε στήριγμα».

«Αποκλείεται, προτιμώ να με πάρει το ρέμα παρά αυτό που μου συμβαίνει».

«Πες μου τι συμβαίνει, γιατί κι εγώ άρχισα να μπαϊλντίζω» είπε φουρκισμένος για να καταλάβει ποιο ήταν το πρόβλημά της.

Αντί απόκρισης, ένωσε το χέρι της να τρέμει μαζί μ' ένα βουβό πλάνταγμα. Όπως την είχε χουφτιάσει, έκανε κι αυτός να βασταχτεί αποκεί που κρατιόταν η κοπέλα. Αρχικά πιθανολόγησε πως ήταν ξύλο που επέπλεε. Όταν όμως το ακούμπησε, διαπίστωσε πως ήταν κάτι μαλακό. Το ψηλάφισε και φρίκιασε. Μαζί με το νερό της θάλασσας που είχε καταπιεί ξέρασε και τα στομαχικά του υγρά, γιατί βούκα είχε μέρες να βάλει στο στόμα του. Το τουμπανιασμένο κουφάρι ενός ανθρώπου, μπρουμυτισμένο, ήταν το στήριγμά τους. Ο Άλκης αστραπηδόν ξεπέρασε τη σιχαμάρα του αφού οι ανάγκες της στιγμής το πρόσταζαν, και είπε με βροντερή φωνή στην κοπέλα:

«Ακούμπα απάνω του, βαρύναν τα κορμιά μας και θα πιάσουμε πάτο».

«Άνθρωπέ μου, το προτιμώ, δεν το υποφέρω αυτό! Είναι αηδιαστικό!»

Δοκίμασε ν' απομακρυνθεί, να καρατάρει τις αντιδράσεις της. Η γεροσύνη του στέρευε και δυο κορμιά τού ήταν δυσβάσταχτο φορτίο. Όμως, δυο απλωτές πρόλαβε και την είδε να ξεγαντζώνεται από το πτώμα και ν' αμολάει μπόι. Το κόλπο του δεν έπιασε. Έσπευσε κοντά και τη βούτηξε από τα μαλλιά, ενώ εκείνη βυθιζόταν στο νερό. Συγχρόνως, με το άλλο χέρι, την πίεσε στο στομάχι να βγάλει όση θάλασσα κατάπιε, ώστε να λευτερωθούν οι πνεύμονές της. Μια ριπή νερού ξεχύθηκε από το στόμα της και η ανάσα της ξαναπήρε τον ρυθμό της ζωής. Έλαβε ύπτια θέση και την έσουρε στο στέρνο του να αναπαυτεί, μέχρι ν' ανακτήσει κουράγια.

Κολυμπώντας ανάσκελα, κόντεψε με κόπο στο πρώτο σκάφος που αντάμωσε. Από τη μουσική της ναυτικής μπά-

ντας που έπαιζε στη διαπασών, και τις σκόρπιες κουβέντες που άκουσε, υπέθεσε πως ήταν γαλλικό. Αρπάχτηκε από ένα παλαμάρι και πήρε ανάσες. Η κοπέλα, αμίλητη, είχε βολευτεί απάνω του και φαινόταν να συνέρχεται.

Έβαλε τις φωνές μπας και τους πάρουν χαμπάρι. Γινόταν όμως σαματάς και από την οχλοβοή συμπέρανε πως στο κατάστρωμα του πολεμικού πλοίου βρίσκονταν στοιβαγμένοι και απλοί πολίτες. Άντρες, γυναίκες και παιδιά. Όλοι μιλούσαν γαλλικά.

Περίμενε αρκετά, εκλιπαρώντας για βοήθεια, μέχρι που ένα ζευγάρι στην πρύμνη άκουσε τα παρακαλετά του. Ο Άλκης γνώριζε άπτεστα γαλλικά. Απόφοιτος του ιδιωτικού λυκείου των αδερφών Μεθοδίου και Νικολάου Αρώνη,² τα διδασκόταν από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου. Η κυρία, προφανώς πιο ευαίσθητη, έσπευσε να ενημερώσει τον καπετάνιο, που κατέβηκε από τη γέφυρα, κοντοστάθηκε στο κατάστρωμα κι έδωσε εντολή να τους ρίξουν το φως του προβολέα. Τους κοίταξε περιφρονητικά, άκουσε τα παρακάλια και, απτόητος, ξανανέβηκε στο πόστο του. Αμέσως, δεκάδες βλέμματα από το πλοίο στράφηκαν απάνω τους και τους χάζευαν, σαν να επρόκειτο για αξιοπερίεργο θέαμα, ενώ κανείς δεν πρόσφερε χέρι βοήθειας. Ταυτόχρονα, ένας ναύτης, προφανώς κατά διαταγήν του κυβερνήτη, πήρε μια ντουνοτούκα και τους είπε στη γαλλική γλώσσα:

«Παρακαλώ απομακρυνθείτε από το σκάφος. Είναι πολεμικό πλοίο και δε δέχεται επιβάτες. Αν δε συμμορφωθείτε, έχω εντολή να σας απομακρύνω με τη βία».

Εκείνη τη στιγμή, χαμήλωσε η μπάντα του πλοίου τους ήχους της μελωδίας της· έπαιζε τα «Κύματα του Δουνά-

² Ιδρύθηκε το 1830 και έφερε την ονομασία «Ελληνογαλλικόν Λύκειον».

βεως», και μάλιστα μερικοί αξιωματικοί στροβιλίζονταν με τις ντάμες τους σ' έναν χώρο ειδικά διαμορφωμένο για τη διασκέδασή τους προφανώς. Ούτε που έκαναν τον κόπο να διακόψουν και να στέρξουν στις επικλήσεις τους. Στην πα-ραλία οι άνθρωποι σφάζονταν, βιάζονταν και ληστεύονταν, ενώ στο γαλλικό συμμαχικό πλοίο είχε στηθεί τρικούβε-ρο γλέντι – σαν να ζούσαν σε παράλληλο σύμπαν. Ο Άλκης δεν πίστευε αυτό που έβλεπε. Του ήταν αδύνατον να κα-τανοήσει πώς οι σύμμαχοί μας στον κοινό αγώνα εναντίον του κεμαλικού στρατού τούς αντιμετώπιζαν με τέτοιο ιτα-μό και κτηνώδη τρόπο. Άλλοι με κινηματογραφικές μηχανές απαθανάτιζαν από τη γέφυρα του πλοίου, προς τέρψιν, το αποτρόπαιο θέαμα και άλλοι λικνίζονταν στον ρυθμό της μουσικής που έπαιζε η μπάντα.

Η κοπέλα, ξαπλωμένη στο στέρνο του, αγωνιζόταν να επιβιώσει αγνοώντας παντελώς τα όσα συνέβαιναν, και αυ-τός, εξουθενωμένος, περίμενε τη λήξη του τελεσίγραφου, για να δει τι θα τους φέξει. Ικέτευσε ξανά να επιτρέψουν την επιβίβασή τους στο πολεμικό. Είπε πως είναι Έλληνας και κρατά στα χέρια του μια ημιθανή νέα γυναίκα που χρειά-ζεται άμεση αρωγή. Εκλιπάρησε στο όνομα της ελληνογαλ-λικής φιλίας τη συνδρομή τους, την ανθρωπιά τους σε τε-λική ανάλυση. Αλλά τις ικεσίες του σκέπαζε ο ήχος της μουσικής, που στο μεταξύ είχε δυναμώσει. Απελπισμένος, μη έχοντας επιλογές, γαντζώθηκε εκεί – το ένα χέρι στο πα-λαμάρι και το άλλο στην κοπέλα. Κάποια στιγμή άκουσε θορύβους και ανασήκωσε το κεφάλι ν' αφουγκραστεί. Πί-στεψε πως τελείωσαν τα βιάσανά τους. Ότι οι σύμμαχοι θα κάνανε το χρέος τους απέναντι σε δυο ανθρώπους που χα-ροπάλευαν και που ζητούσαν τη βοήθειά τους. Όπως κοίτα-ξε στο κατάστρωμα άκουσε βρισιές και συνάμα δέχτηκε στο πρόσωπο ριπές ζεματιστού νερού, το οποίο έχυναν οι ναύ-

τες με κουβάδες καταπάνω τους. Ζεματίστηκε πióτερο από τα λόγια και το φέρσιμό τους παρά από το καυτό νερό. Συμπεριφορά που δεν άρμοζε σε ανθρώπινες υπάρξεις. Αισχρολόγησε από την πίκρα του και απομακρύνθηκε για ν' αποφύγει τα χειρότερα. Για όλα ήταν ικανοί οι άθλιοι.

Αλλά οι δυνάμεις του τον εγκατέλειπαν. Εκτός από το τομάρι του, κουβαλούσε και την άγνωστη, που ούτε καν το όνομά της δεν ήξερε. Όμως το αισθανόταν χρέος του, γιατί είχε αφεθεί σε αυτόν. Ούτε χέρια ούτε ποδάρια σάλευε η άμοιρη. Μονάχα βαριανάσαινε και κάθε τόσο ανυπόμονη ρώταγε: «Φτάσαμε;»

Ο Άλκης, όμως, δεν είχε την απάντηση που το κορίτσι προσδοκούσε, και μονότονα αποκρινόταν: «Κάνε υπομονή, κοντεύουμε».

Αλλά τα δύσκολα μόλις άρχιζαν. Το κορμί του ήταν βαρύ σαν μολύβι και το φύσημα του αγέρα δυσχέραινε τις κινήσεις του. Κατάκοπος όπως ήταν, αρπάχτηκε από ένα κουφάρι παραδίπλα του.

«Κρατήσου κι εσύ...» έμπηξε μια κραταιά φωνή θυμού και αποφασιστικότητας, τέτοια, που το κορίτσι ξιπάστηκε. Μισάνοιξε τα βλέφαρα και μουρμούρισε ξεψυχημένο, ενώ κάρφωνε τα νύχια της βαθιά στο ημίγυμνο σώμα του Άλκη για να κρατηθεί.

«Βαστιέμαι γερά» του είπε.

«Όχι από μένα, από αυτό που πλέει δίπλα σου» ξαναούρλιαξε ο Άλκης εξαγριωμένος, αλλά δεν αποτόλμησε να το ονοματίσει.

Εκείνη άπλωσε το χέρι της και ψαχούλεψε στο αφρισμένο κύμα, που έσπρωχνε το κουφάρι καταπάνω της. Μόλις το άγγιξε, ανατρίχιασε το κορμί της. Βρήκε τη λαλιά της και στρίγκλισε σπαραξικάρδια: «Μη, μη μου το κάνεις αυτό!» – και ξανακόλλησε σαν βδέλλα απάνω του.

Ο Άλκης ένιωσε το ρίγος της και μάζεψε τις δυνάμεις του. Κατάλαβε πως η αναγούλα της γιατρεμό δεν είχε. Πήρε βαθιές ανασαμιές, ψέλλισε μια προσευχή και πείστηκε πως αποδώ και πέρα η μοίρα του ήταν συνυφασμένη με την άγνωστη αυτή κοπέλα. Δε γινόταν να την εγκαταλείψει στην τύχη της. Έβγαλε τη βρακοζώνη και, με βαριά καρδιά, έδωσε από τους μηρούς δυο τουμπανιασμένα ανθρώπινα απομεινάρια που επέπλεαν πλάι τους, ώστε να δέχονται το βάρος τους και να έχουν πιότερη άνωση μαζί. Καταπονημένος και ο ίδιος, δεν είχε την πολυτέλεια προτίμησης. Έγειρε απάνω τους, ξάπλωσε ανάσκελα και τράβηξε ξανά στο στήθος του την κοπελιά, ώστε να μην αγγίζει τους πεθαμένους, αν και η μπόχα από τη σήψη άρχιζε να τον φλομώνει. Ποιος ξέρει πόσες μέρες βολόδερναν στα αφροκύματα. Ξαλαφρωμένος, κατευθύνθηκε παραπέρα, όπου ναυλοχούσε άλλο συμμαχικό πολεμικό σκάφος. Ίσως αυτοί έχουν μπέσα και καρδιά! σκέφτηκε και πήρε δυνάμεις.

Με το στανιό έφταξαν ως εκεί γιατί το κύμα, συνεργός των μεμετιδών θαρρείς, κόντραρε και τους παρέσερνε σε ανάποδη πλευση. Δεν ξεχώριζε τη σημαία του πλοίου, ευχόταν όμως να μην είναι γαλλικό, γιατί το ρεζιλίκι που είχαν πάθει πριν ήταν από τ' άγραφα. Να το λες και να μη γίνεσαι πιστευτός. Σόδιασε θάρρητα και δυναμάρια, δεήθηκε στον Ύψιστο, μιας και ήταν η στερνή τους απαντοχή, και κοντανασαίνοντας αρπάχτηκε από μια κρεμαστή σκάλα, που μάλλον πρόσφατα είχε ριχτεί, για να δεχτεί επιβάτες – προφανώς περίμεναν κι άλλους. Στέναξε βαθιά γεμάτος προσδοκία. Ξαπόστασε λίγο και δοκίμασε να επισημάνει την εθνικότητα του καραβιού. Όμως έφραζε τη θέα ο όγκος του. Έπρεπε ν' απομακρυνθεί από την πρύμνη για να τα καταφέρει, αν και στην κατάσταση που βρίσκονταν δεν ήταν μπορετό. Ούτε σπιθαμή δεν άντεχε να κολυμπή-

σει με το φορτίο που έσουρνε. Άσε που τα κύματα είχαν διαχωρίσει τα δυο κουφάρια και το ζωνάρι κατέβηκε στους αστραγάλους τους, κάτι που τον ζόριζε. Γαντζώθηκε στη σκάλα, είδε πως η κοπέλα ήταν καλά και περίμενε εκεί μήπως κάτι αφουγκραστεί.

Το αυτί του έπιασε ιταλικούς διαλόγους στο κατάστρωμα και μια απαλή μουσική που ξεχυνόταν από την πλώρη. Συγχρόνως, οι προβολείς του σκάφους εστίαζαν στην προκυμαία, ενώ κάποιοι έδιναν οδηγίες σ' εκείνον που κινηματογραφούσε τη φρίκη. Έπρεπε, σε πρώτη φάση, να σκαρφαλώσει μοναχός του στο πολεμικό πλοίο και να γυρέψει βοήθεια. Οι Ιταλιάνοι, νότιος λαός, ήταν πιο ευαίσθητοι άνθρωποι. Σίγουρα θα έκαναν το αυτονόητο, αν και ο συμμαχικός τους ρόλος απέναντι στη χώρα αποδεικνυόταν ανήθικος και τρισάθλιος. Απελευθέρωσε τα δυο κουφάρια, έδωσε πρόχειρα με τη βρακοζώνη του την κοπέλα απάνω στη σκάλα και την ορμήνεψε να μείνει εκεί.

«Περίμενε να συνεννοηθώ με τον καπετάνιο» της είπε επιτακτικά, για να μη διανοηθεί να του φέρει αντίρρηση, και άρχισε την επίπονη επιβίβαση στο πλοίο.

Εκείνη έδειξε πως κατάλαβε και πρόφερε ένα ασθενικό «καλά». Μόλις πάτησε το πόδι του στο κατάστρωμα, εμφανίστηκαν μπροστά του δυο ένστολοι. Τον ρώτησαν ποιος είναι και τι γυρεύει στο πολεμικό σκάφος. Κουτσά στραβά συνεννοήθηκε μαζί τους, και τότε του εξήγησαν πως όφειλαν να τον παρουσιάσουν πάραυτα στον κυβερνήτη. Με τη συνοδεία τους ανέβηκε στη γέφυρα να τον συναντήσει. Κι εκεί, η μουσική ακουγόταν έντονα, κάποιοι μάλιστα επιδίδονταν σε χορευτικές φιγούρες με τις ντάμες τους, ότι δηλαδή γινόταν και στο γαλλικό καράβι. Αυτόματα τον έλουσε κρύος ιδρώτας και έσβησαν οι ελπίδες του. Κούνησε το κεφάλι του πέρα δώθε, να διώξει τις μαύρες σκέψεις

και ν' αλλάξει διάθεση. Φαίνεται πως το κατάφερε όταν διαπίστωσε πως, εκτός από το πλήρωμα, τους ναύτες και τους αξιωματικούς, υπήρχε στην κουβέρτα του πλοίου πλήθος κόσμου· φως φανάρι πως επρόκειτο για Ιταλούς, που ετοιμάζονταν να εγκαταλείψουν οριστικά τη Σμύρνη. Άλλωστε –έκανε τον παρήγορο και ανακουφιστικό συνειρμό–, με δυο ακόμα θαλασσοδαρμένα και ταλαίπωρα κορμιά, μάλιστα συμμάχου χώρας, δε θα βούλιαζε το πλοίο!

Τον πέρασαν σ' έναν ιδιαίτερο χώρο, όπου άρχισε μια πρόχειρη ανάκριση. Ευτυχώς ο κυβερνήτης μιλούσε άπταιστα τη γαλλική γλώσσα. Ο Άλκης τού είπε πως είναι Έλληνας από τη Σμύρνη, ότι γίνονται σφαγές, βιασμοί και ληστείες στην προκουμαία και πως, αν επιστρέφει, κινδυνεύει η ζωή του. Κι ύστερα τόνισε την κατάσταση της άγνωστης κοπέλας, που πνέει τα λοίσθια γαντζωμένη από τη σκάλα του πλοίου, και ικέτευσε να την ανεβάσουν επειγόντως στο σκάφος, για να της προσφέρουν τις πρώτες βοήθειες. Ο κυβερνήτης, άνευρος και στωικός, έδειχνε πως παρακολουθούσε τα όσα του έλεγε, δίχως ωστόσο ν' αντιδρά, ενώ οι βολβοί των ματιών του διέγραφαν κύκλους αμηχανίας και τα βλέφαρά του πετάριζαν νευρικά. Αρκέστηκε να διευκρινίσει ότι το καράβι είναι πολεμικό και έχει λάβει τη ρητή εντολή της Κυβέρνησής του να διασώσει μονάχα Ιταλούς πολίτες. Γούρλωσε τα μάτια του ο Άλκης από την ψυχρή και ανάλγητη απάντησή του, και προσπάθησε να τον μεταπείσει ξαναλέγοντάς του για την τραγική κατάσταση στην προκουμαία. Προτού καν ολοκληρώσει, ο καπετάνιος ένευσε στους ένστολους, που ανέμεναν διαταγές, κι έπειτα έκανε απότομα μεταβολή και εξαφανίστηκε. Οι ένστολοι άρπαξαν τον Άλκη βίαια από τα μπράτσα, με συγχρονισμένες κινήσεις, τον οδήγησαν στη σκάλα και, με μια αναπάντεχη και βάνουση σπρωξιά, τον πέταξαν στη θάλασσα.

Το μακροβούτι που έκανε ήταν απρόσμενο, αλλά και βαθύ. Από τόσο ψηλά που τον εκσφενδόνισαν πιάστηκε η αναπνοή. Μόλις αναδύθηκε στην επιφάνεια της θάλασσας, άρχισε να προσπαθεί να πάρει απανωτές, κοφτές ανάσες για να συνέλθει. Η κοπέλα σοκαρίστηκε όταν αντιλήφθηκε ότι ο Άλκης προσγειώθηκε ουρανοκατέβατος και έσκασαν το καρπούζι δίπλα της.

Τρομαγμένη, θέλησε να μάθει τι συμβαίνει. Ο Άλκης όμως απέφυγε να της δώσει εξηγήσεις. Τι να της πει εξάλλου; Πως οι σύμμαχοί μας Ιταλοί τον έριξαν κακήν κακώς στα βρομισμένα νερά του λιμανιού, δίπλα στα τουμπανιασμένα πτώματα των άτυχων Ρωμιών; Η κοπέλα θα κατέρρεε αυτοστιγμεί!

«Δε μας κάνει το πλοίο αυτό, πάει κατευθείαν Ιταλία!» είπε σχεδόν μονολογώντας, για να μην της δώσει το περιθώριο να συνεχίσει την κουβέντα. «Πώς σε λένε;» ρώτησε για να αλλάξει θέμα, αλλά και για να μάθει τη ρίζα και τη φύτρα της. Όχι πως είχε σημασία. Ένα απροστάτευτο κορμί στη μέση του πουθενά ήταν.

«Αφροδίτη Καλουντζόγλου».

«Εγώ, Αφροδίτη μου, είμαι ο Άλκης Κωνσταντιδέλλης. Τα υπόλοιπα θα τα πούμε μόλις ξεμπλέξουμε από την κόλαση».

«Αν τα καταφέρουμε...»

«Μην απογοητεύεσαι! Βασίσου πάνω μου».

«Κάνω και τίποτε άλλο; Αν δεν ήσουν εσύ...»

Πριν αποτελειώσει τη φράση της, με μια σύσπαση του λάρυγγα και του στήθους της της ξέφυγε ένας απαρηγόρητος λυγμός, που κατάφερε όμως να τον πνίξει. Όπως κρατιόταν στη σκάλα, ένιωσε να τη σέρνουν προς τα πάνω. Δυο ναύτες του πολεμικού πλοίου την ανέβαζαν, απλώς για να την υποχρεώσουν να απαγκιστρωθεί από τη σκάλα και να πέσει σαν βαρίδι στη θάλασσα.

«Τι κάνουν οι αποπάνω, Άλκη;» ρώτησε γιομάτη έκπληξη η Αφροδίτη.

Σήκωσε ψηλά το βλέμμα του ο Άλκης και είδε τους ναύτες να την έχουν τραβήξει ένα με δύο μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας. «Πήδα γρήγορα, Αφροδίτη. Αυτοί δεν έχουν τον Θεό τους. Αν πέσεις από πιο ψηλά, θα...»

Η κοπέλα αντέδρασε ακαριαία, αμόλησε τα χέρια της και βούλιαξε στο νερό. Ο Άλκης με δυο απλωτές βρέθηκε δίπλα της, για παν ενδεχόμενο. Ευτυχώς, η άνωση την ανέβασε γρήγορα στην επιφάνεια. Παρ' όλα αυτά, με την τόση της ταλαιπωρία, δεινοπάθησε μέχρι να ξαναβρει την ανάσα της.

«Άλκη, τι κάνουμε τώρα; Απόκαμα ολοκληρωτικά!»

Ο Άλκης προσποιήθηκε πως τελειώνουν τα βάσανά τους – αλλά, αγχωμένος, κοίταξε ολόγυρα να βρει λύση. Φωταφίες των πολεμικών πλοίων, χοροί και εμβατήρια, για να μην ακούν τα πληρώματα των ναυλοχούντων πλοίων τις οιμωγές και τους θρήνους των δεινοπαθούντων Ρωμαίων, και ατμάκατοι, που ανέβαζαν ομοεθνείς στα πολεμικά πλοία, για να βρουν τον δρόμο της σωτηρίας τους. Οι αλλοεθνείς σύμμαχοι τους ήταν ανεπιθύμητοι και έλεος γι' αυτούς δεν υπήρχε. Απανθρωπιά και σκληρότητα ήταν το αντίτιμο του αίματος που είχαν χύσει οι Έλληνες πολεμώντας στο πλάι των συμμάχων. Και σαν να μην έφτανε αυτό, αβαντάριζαν και τους Τσέτες του Κεμάλ με κάθε τρόπο. Τα τουρκικά ρυμουλκά τραβούσαν τις μαούνες στη στεριά να μην μπαρκάρουν οι Ρωμιοί ώστε να τους πετσοκόψουν, και οι σύμμαχοι έμεναν απαθείς θεατές της γενοκτονίας. Τα πληρώματα των συμμαχικών πλοίων συμπεριφέρονταν όλα κατά τον ίδιο ευτελή και απαίσιο τρόπο, λες και είχαν συνάψει σιωπηρή συμφωνία συμμετοχής στη θηριωδία του εχθρού. Τώρα, όμως, εκείνος έπρεπε να σώσει την Αφροδίτη και όφειλε κάτι να σκεφτεί, αν και τουρτούριζε, και τα σαγόνια του ανεβοκατέβαι-

ναν σαν έμβολο ατμομηχανής. Φοβήθηκε μη στερέφουν τα κουράγια του. Θα έπαιρνε και την κοπελιά στον λαιμό του.

Έπρεπε να μηχανευτεί κάτι. Αλλά ο χρόνος περνούσε και ήταν πάνω από μιαν ώρα στο νερό. Κάπου του φάνηκε πως άσπριζε το πανί μιας βάρκας – η λάμψη του φεγγαριού έριχνε το χρυσάφι του παντού και ξεχώριζε στο σκοτάδι. Κολύμπησε προς το μέρος του να το προλάβει, όταν άκουσε την Αφροδίτη:

«Μη με αφήνεις μοναχή, θα πνιγώ...»

«Περίμενέ με, φτάνω».

«Φοβάμαι και το σκοτάδι...»

«Μείνε κοντά στην πρύμνη του καραβιού μη σε χάσω, κι έρχομαι».

«Τρέμω και τα φάρια...»

«Μην τα φοβάσαι αυτά...» – χόρτασαν, σκέφτηκε κι ετοιμάστηκε να το ξεφουρνίσει κάνοντας μαύρο χιούμορ, αλλά το κατάπιε. Χοντροκομμένο αστείο, τέτοιες ώρες.

Ενώ απομακρυνόταν, άκουσε τον ασθενικό της λυγμό, αλλά συνέχισε την πορεία του. Κολύμπησε στη ρότα της βάρκας και, μόλις σίμωσε, με τη σιγουριά πως ήταν Ρωμιοί, έβαλε τις φωνές: «Πατριώτες, βοήθεια, μας πέταξαν οι αγαρηνοί στη θάλασσα».

Απόκριση δεν ακούστηκε και η βάρκα αρμένιζε καταπάνω του. Λίγο έλειψε να του σφηνωθεί κατακούτελα η πλώρη της. Τότε, άρπαξε το αυτί του μιαν αντρίκεια φωνή, στα τουρκικά:

«Κάνε κράτει, βαρκάρη! Ζωντανός άνθρωπος στη θάλασσα».

Κόλπος τού ήρθε. Προσώρας τη γλίτωσε! Να πέσει τώρα στο στόμα του λύκου; Τι γύρευαν Τούρκοι στον γιאלό; Αποβραδής είχε ακούσει πως οπλισμένοι στρατιώτες του Κεμάλ αλώνιζαν στο λιμάνι με βάρκες και αποτέλειωναν όσους είχαν πέσει στη θάλασσα να γλιτώσουν. Βλαστήμησε

την κακοτυχιά του και βούλιαξε στο νερό, μήπως και τη σκαπουλάρει αν περάσει η βάρκα από δίπλα του. Σκοτάδι ήταν, μπορεί να τον έχαναν. Η αναπνοή του όμως δεν τον βάσταξε πολύ, κόντεψε να σκάσει και πετάχτηκε στην επιφάνεια αλαφιασμένος. Παίρνοντας μαζεμένες αναπνοές, για να γιομίσει οξυγόνο τα πλεμόνια του, είδε πως η βάρκα στεκόταν ασάλευτη με λασκαρισμένα τα πανιά της.

«Οχ» μονολόγησε, κι έκανε να ξαναβουτηξει, αλλ' άκουσε συνομιλίες:

«Τον κατάπιε η θάλασσα, πού στον διάτανο πήγε;»

Αναθάρρησε κι έστησε αυτί να δει πως δεν τον γελοούσε η ακοή του. Η φωνή συνέχισε στα ελληνικά:

«Παιδιά, ρίξτε σβέλτα μια ματιά τριγύρω μήπως τον εντοπίσουμε, αλλιώς σαλπάρουμε ολοταχώς. Ο χρόνος μάς κυνηγά και είμαστε ακόμα στο λιμάνι.»

«Άφαντος έγινε!» είπαν κάποιοι – και αμέσως δόθηκε μια προσταγή στα τουρκικά: «Όρτσα τα πανιά, βαρκάρη, και φουλάρισέ το, γιατί δε μας βλέπω καλά».

Ο Άλκης μπερδεύτηκε με τη διγλωσσία, αλλά το ρίσκαρε. Δεν είχε άλλη επιλογή.

Ορθώθηκε από το νερό, τέντωσε προς τον ουρανό τα δυο του χέρια και τα κούνησε απελπισμένος, ενώ τα ποδάρια του πηγαινοέρχονταν με γρηγοράδα να τον στηρίξουν στο νερό, κι έμπηξε μια κραυγαλέα φωνή: «Πατριώτες, εδώ είμαι, μη με αφήνετε στο έλεός μου».

Άκρα του τάφου σιωπή για λίγα δευτερόλεπτα και μετά ακούστηκε:

«Πού είσαι, αδερφέ;»

Ο Άλκης αναθαρρημένος έβγαλε το μισοφορεμένο πουκάμισό του, το κυμάτισε μπροστά τους και πάτησε τις φωνές:

«Να, εδώ, στην πλώρη σας».

Ξεπρόβαλε από τη μύτη της βάρκας το χέρι ενός παλι-

καριού να τον τραβήξει μέσα, ενώ την ίδια στιγμή ρωτούσε έντρομη μια γυναίκα στα τουρκικά τον βαρκάρη:

«Χωράμε, καπετάνιο, για θα πάμε στον πάτο όλοι;»

Κάτι αποκρίθηκε εκείνος σιγανόφωνα. Οι επιβάτες ανέβασαν τον Άλκη προσεκτικά και, άρον άρον, ο βαρκάρης όρτσαρε τα πανιά.

«Σταθείτε, πού πάτε; Σκυλοπνίγεται μια κοπέλα πιο πέρα, κάντε κράτει να τη σώσουμε» έμπηξε με αγωνία μιαν άγρια φωνή ο Άλκης.

Ακούστηκαν μουρμουρητά και κλάψες, μαζί με τα παρακάλια μιας γυναίκας:

«Για τον Θεό, θα βουλιάξουμε! Δε σηκώνει άλλον! Μπατέρνουμε κι έχω βυζανιάρικα παιδιά στην αγκαλιά μου!»

Τη μουρμούρα της έκοψε η βροντερή φωνή ενός άντρα:

«Τι είναι αυτά που λέτε; Θ' αφήσουμε στο έλεός του το κορίτσι; Πώς ονομάζεται, γιε μου;»

«Αφροδίτη» απάντησε ο Άλκης.

«Βάλε την μια φωνή, παλικάρι μου» συνέχισε ο ίδιος άντρας.

Ο Άλκης, με γαληνεμένη την ψυχή του και με την αίσθηση πως τέλειωσαν τα βάσανά τους, κραύγασε:

«Αφροδίτηηηη».

Δεν άργησε να λάβει ξεψυχισμένη την απόκρισή της:

«Εδώ, στην πρύμνη του πολεμικού είμαι».

Ο βαρκάρης λασκάρισε τα πανιά και έβγαλε τα κουπιά για τους αναγκαίους ελιγμούς προσέγγισης. Τράβηξαν το κορίτσι στη βάρκα κι έκαναν χώρο να βολευτεί, αν και με το ζόρι χωρούσε.

Το σώμα της είχε ξυλιάσει από το κρύο και τουρτούριζε. Οι διπλανοί της έβγαλαν ό,τι πρόχειρο βρήκαν και την κουκούλωσαν. Ύστερα, δυο γυναίκες σκούπισαν πρόχειρα τα νερά από το κορμί της μ' ένα πεσκίρι και την έτριψαν δυνατά στην πλάτη. Της φόρεσαν στεγνά ρούχα κι έριξαν απάνω

της μια μπατανία, ενώ κάποια έβγαλε από το καλάθι της ένα μικρό μπουκάλι με κονιάκ και την παρότρυνε να πιει λίγες γουλιές να ζεσταθούν τα σωθικά της. Παρά τις εντριβές και τις περιποιήσεις, το κορίτσι άργησε να συνέλθει.

Την ώρα που οι γυναίκες περιποιούνταν την Αφροδίτη, κάποιοι διαπληκτίζονταν με τον βαρκάρη, μιλώντας μια στα τουρκικά και μια στα ελληνικά. Όσπου μια στιγμή ένας παπάς, που στεκόταν δίπλα στον βαρκάρη και με το ζόρι κρατιόταν από τα ξάρτια, έχωσε μια μπιστόλα στον κρόταφο του και τον προειδοποίησε:

«Έχε τον νου σου, καημένε, μην κάνεις καμιά στραβοτιμονιά, γιατί θα γίνει εδώ ο τάφος σου. Κουβαλάς ανθρώπινες ψυχές. Άσε, λοιπόν, τα τερτίπια και τα κορδελάκια, αν θες να τη βγάλεις καθαρή».

Ο Άλκης δεν κατάλαβε τι συμβαίνει, αλλά η γυναίκα που καθόταν δίπλα του του εξήγησε. Ο βαρκάρης ήταν Τούρκος. Ο πατήρ Νεκτάριος, ιερέας της Μητρόπολης της Αγίας Φωτεινής, μετά την πρόσφατη εν ψυχρώ και με τραγικό τρόπο δολοφονία του Επισκόπου Σμύρνης Χρυσόστομου, ετέθη επικεφαλής μιας ομάδας πιστών, που αποτόλμησαν να δραπετεύσουν από την κόλαση της φωτιάς και των σφαγών. Κατέβηκαν όλοι μαζί στο λιμάνι με μεγάλη προφύλαξη, γιατί οι Τσέτες με τις χατζάρες τους τους σφυροκοπούσαν, κι έφαξαν για πλεούμενο. Γινόταν κοσμοχαλασιά – κλαυθμοί και οδυρμοί, ποδοπατήματα, σφαγές και μπουρλότα. Οι Τούρκοι, με άνωθεν εντολή, ρυμουλκούσαν στη στεριά τα σκάφη για ν' αποτρέψουν τη φυγή των Ρωμιών στ' απέναντι ελληνικά νησιά και να δουλέψει το μαχαίρι.

Την ώρα που ο Αχμέτ, ο βαρκάρης, έσουρνε έξω από το νερό τη βάρκα του, κατέφθασε μέσα από τα στενοσόκακα της πόλης ο παπάς με την κουστωδία του. Αρχικά, τον παρακάλεσαν να τους μεταφέρει με κόμιστρο και του έχωσαν

στη χούφτα τέσσερα πεντόλιρα. Εκείνος αρνήθηκε με τη δικαιολογία πως, αν τον μυρίζονταν, οι Κεμαλικοί θα τον εκτελούσαν. Προφασίστηκε μάλιστα πως ένας σπιούνος συνάδελφός του τον παρακολουθούσε από μακριά. Δεν είχε άδικο. Ξεπάστρευαν επιτόπου κάθε Οθωμανό που πρόσφερε βοήθεια σε Ρωμιό ή Αρμένη. Χάρες δεν έκαναν σε κανέναν. Το έγκλημα της υπόθαλψης του εχθρού εν καιρώ πολέμου τιμωρούνταν με αποκεφαλισμό.

Τότε ο παπάς έβγαλε από τον κόρφο του μια μπιστόλα και την έχωσε στη μούρη του βαρκάρη. Υπό την απειλή του όπλου αναγκάστηκε εκείνος να ξαναρίξει στη θάλασσα τη βάρκα, αφού τσέπωσε το μπαξίζι του. Όμως, αμέσως μόλις ξεκίνησαν, άρχισε πάλι τις κόνξεις του. Σκαρφίστηκε απανωτές δικαιολογίες και βρήκε ένα σωρό προσχήματα –ότι δήθεν το σκάφος δεν πλέει καλά, ότι τα καλοκαιρινά μελτέμια είναι επικίνδυνα, ότι θα τους πετύχουν μπουρίνια, και χίλια δυο– προκειμένου να τους φοβίσει και ν' αποτρέψει το φευγικό τους. Ο παπάς, λοιπόν, του κόλλησε πάλι την μπιστόλα στον κρόταφο και τον υποχρέωσε να προχωρήσει.

Στο μεταξύ, η βάρκα βγήκε από το λιμάνι και κατευθύνθηκε βορειοδυτικά. Προς τα εκεί ήταν ούριος ο άνεμος. Φρεσκάριζε όμως επικίνδυνα. Ο βαρκάρης δεν είχε περάσει ποτέ στα ελληνικά νησιά. Ήταν ψαράς κι έβγαζε μεροκάματο κοντά στις τουρκικές ακτές. Πουλούσε τα ψαρικά του στους ξένους, και κυρίως στους Έλληνες – γι' αυτό και είχε καλές σχέσεις μαζί τους. Τούρκους πελάτες συνήθως δεν είχε. Τώρα, όμως, τα πράγματα άλλαζαν. Οι ομοεθνείς του κέρδισαν τον πόλεμο και γίνονταν τα αφεντικά στη Σμύρνη. Όφειλε να προσαρμοστεί στη νέα κατάσταση – και οι εντολές των Νεότουρκων ήταν σαφείς: πετσόκομμα των Ρωμιών και κανένα πλεύσιμο στη διάθεσή τους. Μάλιστα, πολλοί Τούρκοι, που υπηρετούσαν ελληνικές οικογένειες και καλοπερ-

νούσαν μαζί τους, σφαγιάστηκαν κι αυτοί, γιατί έδειχναν αγάπη και αφοσίωση στους αλλόθρησκους Γκιαούρηδες. Έλληνες, με την πολύτιμη βοήθεια των Τούρκων που είχαν στη δούλεψή τους, σώθηκαν και πορεύτηκαν στον δρόμο της ζωής και της λευτεριάς. Αλλά και της προσφυγιάς.

Ο Αχμέτ, τώρα, σε μια ύστατη προσπάθεια να πείσει τους επιβάτες του να εγκαταλείψουν το εγχείρημά τους, ισχυρίστηκε πως κατά το παρελθόν η βάρκα του είχε αναποδογυρίσει μεσοπέλαγα από τους δυνατούς αέρηδες και ο ίδιος κόντεψε να πνιγεί. Γι' αυτό και έτρεμε ν' ανοιχτεί στο πέλαγος. Κατάφορτο όπως ήταν τώρα το πλεούμενό του, με τα δυνατά καλοκαιρινά μελτέμια και τ' απρόβλεπτα μπουρίνια, θα έβαζε σε κίνδυνο τις ζωές των επιβατών. Ο παπα-Νεκτάριος τον διέκοψε με μια κοφτή φράση:

«Αχμέτ, άσε τις προφάσεις, σιγά μη σκοτίζεσαι για τις ψυχές που κουβαλάς. Κάλλιο ο πνιγμός παρά η χατζάρα ή τ' Αμελέ Ταμπουρού.³ Τράβα στα νησιά μας, αλλιώς σου την ανάβω» είπε και με αποφασιστικότητα άδραξε για άλλη μία φορά την κουμπούρα από τον κόρφο του και την ακούμπησε στο κρανίο του βαρκάρη, ο οποίος δεν ξανάβγαλε άχνα.

Οι επιβάτες ανακουφίστηκαν με το παλικαρίσιο και προστατευτικό φέρεσιμο του παπά. Γιατί η σκέψη και μόνο της επιστροφής στην κόλαση σκοτείνιαζε την ψυχή τους.

³ Τάγματα εργασίας των Τούρκων, τα οποία οδήγησαν στον θάνατο περίπου 250.000 Έλληνες και στα οποία στέλνονταν αναγκαστικά όσοι άνδρες δεν ήταν μουσουλμάνοι. Επρόκειτο για μια μέθοδο εθνοκάθαρσης που χρησιμοποιούσαν οι Νεότουρκοι, καθώς οι περισσότεροι δεν επιβίωναν, λόγω των απάνθρωπων συνθηκών εργασίας, της πείνας, του κρύου και των ασθενειών.